

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un cîntec de iubire

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I. COSTIN

Un cîntec de iubire

— ROMAN —

EDIȚIA II

R. P. R.
Biblioteca Centrală
de Stat

BUCUREȘTI
EDITURA AUTORULUI
1904

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA CENTRALĂ
Inv. 657100

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Amicului meŭ,

D. Negreanu

— în semn de iubire —

AUTORUL

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

E mult de-atunci !..

In faţa ferestrelor mele se 'nalţă o clădire frumoasă,—casă de om bogat.

Din mişcarea ce domneşte prin curte şi din neastîmpărul servitorilor se înţelege că vecinului meŭ îi place viaţa, că e unul din acele suflete în al căror adînc toată filosofia vieţeĭ se rezumă în : *a petrece !..*

Nimic mai logic şi mai înţeleptl..

Clădirea are un singur etaj, însă judecînd'o după înfăţişarea eĭ exterioară s'ar împărţi în o sumă de odăĭ, în cît ar putea locui în ele, în chip comod, două familii numeroase. De la intrare, pe care o păzesc porţi puternice de fer, pornesc pe dreapta şi pe stînga, două aleĭ de trandafirĭ.

In fund se zăreşte o moviliţă, în vîrful căreia e construit un chioşc încărcat cu ederă.

Cît ţine aleia trandafirilor, pe ambele laturĭ, staŭ de streajă, în ordine perfectă, trunchiuril plo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pilor ce păzesc—cu vîrfurile sfredelite 'n cer—coprinsul fericitului stăpîn.

Evlavica liniște ce transpira cu atîta taină din casa vecinului meŭ îmĭ aţîţă curiositatea în aşa grad, în cît, mă interesaĭ de el, de modul cum îşi omoară vremea, şi... aflaĭ următoarele :

Il chiamă Radu Cosma.

E fiul bogătaşului Vasile Cosma, mort acum cinci anĭ. Radu e singurul moştenitor al uneĭ averĭ marĭ. Casele de carĭ vorbirăm şi două moşii întinse,—două domeniĭ—în judeţul Ilfov, alcătuesc avutul luĭ.

Radu ştiu să-şi conducă treburile în mod inteligent şi bine chibzuit, ast-fel că, bunurile luĭ departe de-a se împuţina, luaŭ avînt din ce în ce maĭ mare. Deşi îĭ plăcea viaţa şi cheltuia adeseorĭ prea mult, totuşi nicĭ odată n'a trecut peste venitul ce-l avea.

Radu era o fire poetică şi adînc simţitoare. De un sentimentalism covîrşitor, citea mult şi principala mîngîiere sufletească era vioara, pe care o mînuia c'o pasiune sălbatecă şi caracteristică unuĭ mare artist. Dar el nicĭ odată n'a luat lucrurile în serios, şi nicĭ odată nu şi-a dat osteneala să priceapă că muzica luĭ e scînteerea unuĭ artist de geniŭ. Viaţa pentru el avea farmecele ei adevărate şi n'o înţelegea de cît în adevăratul ei sens.

... Seara, deschizînd ferestrele şi strîngîndu-şi la sîn vioara,—amanta luĭ—da drumul unor note atît de dulcĭ şi melancolice, în cît rămîneaĭ uimit, încremenit locului de farmecul ce se degaja din legănarea uneĭ armoniĭ plină de foc şi taină. Omul ăsta, la început, îmĭ făcea impresia unuĭ ti-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ran, unui dușman neînduplicat al artei. Nu puteam înțelege egoismul lui barbar și cumplit.

Cu arta lui atît de înaltă, la cîți n'ar fi putut procura emoții rari? Pe cîți nu i-ar fi trezit din veșnicul somn al nesimțirei cu muzica lui dumnezeească, ale cărei note magice erau ca o chemare sfîntă la o viață nouă, ca un strigăt de biruință îndrumat spre alte lumi, spre alte sfere, acolo unde nu se vede nimic, ci se simte toată divinitatea sfintelor plăceri pe cari ni le procură numai muzica!..

El nu voia însă a privi lucrurile în chipul ăsta și tot imensul lui talent îl păstra numai pentru sine.

Eŭ nu-l puteam suferi numai pentru acest capriciŭ, de și gustam tot d'auna admirabila și binefăcătoarea lui artă.

Dimineața și seara, la oră fixă, cînd Radu cînta, mă așezam la geamul meŭ și de acolo ascultam ce spunea vioara lui.

Cu toată recunoștința ce-i purtam, totuși îl socoteam avar și ursuz.

In toate serile îl vedeam plecînd la șosea, în echipaj luxos, tras de armăsari negri, superbi, părînd un Apolon în carul lui triumfal.

Il invidiam pe vecinul meŭ și eram gelos de situația lui fericită. Cînd îl vedeam însă cumpătat și nerisipitor, bun și darnic cu cei ce sufăr, simțeam pentru el stimă și admirațiune deosebită.

Il credeam fericit văzînd traiul lui regulat și mulțumirea sufletească ce-i înflorea obrajii. Constatam cu plăcere că nu mă înșel în credințele mele ce aveam despre el, și era o nespusă fericire pentru mine, atunci cînd aflam lucruri noui, frumoase și 'n favoarea lui. Radu să tot fi avut trei-zeci de ani.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O vîrstă cînd toate simţurile aŭ în om regularitatea lor normală, cînd patimele încep a nu se mai revoluţiona şi cînd sufletul omenesc caută aşi asigura liniştea pentru viitor.

Era solicitat de mulţi părinţi de familie cari s'ar fi simţit fericiţi să poată avea de ginere pe fiul lui Vasile Cosma.

Pe Radu însă, nu-l atrăgeaŭ palidele feţe ale copilelor noastre din oraş. Anemia lor, cu feţele de culoarea lămîeĭ, îl descuraja, şi gîndul însurătoarei se depărta tot mai mult din mintea lui gînditoare.

Nici aurul, şi nici perspectivele cu cari îl ispiteaŭ unii din părinţi, nu-l puteaŭ amăgi.

Neclintit în viaţa-i de toate zilele, înconjurat veşnic de atmosfera caldă şi liniştită pe care ne-o procură numai independenţa şi farmecul sigurătăţei, Radu işi făurea singur lumea lui de visuri şi plăceri neţărmurite.

Ce-i păsa lui de sgomotul şi splendorile lumeĭ pompoase?... Ce-i lipsea lui? Şi, nu avea destulă avere cu care şi-ar fi putut îndeplini or ce capriciŭ, or ce-ar fi dorit?..- Nu era el oare mulţumit de traiul pe care şi-l croia singur în viaţă?...

Nici o ispită nu-l putu face să renunţe naturei lui firesti, rămînînd credincios obiceiurilor şi rob amanteĭ lui—vioara,—pe care în ore fixate o strîngea cu dragoste la pept.

In ciuda tutulor, îşi continua nepăsător, înţelept şi plin de încredere, acelaşi şi acelaşi trai.

Nu cunoştea de cît sălile de concerte, theatrele, sportul sub toate formele lui, drumurile ce duc şi vin de la moşii, cursele de la şosea şi singurătatea bibliotecei lui de-acasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din cînd în cînd invita la el cîţi-va intimi în surateţi, rude de aproape saŭ cîţi-va prieteni vechi

In cercul ăsta intim, adesea-orî venea vorba de însurătoare. Damele maî cu seamă, căutaŭ să dovedească lui Radu, că viaţa casnică e cea maî înaltă virtute a oamenilor, că in mijlocul familiei omul simte adevăratele meniri ale vieţei.

Dar Radu rămînea neînduplecat, ocolind tot-d'auna orî-ce subiect ce-ar fi tins pentru căsnicie.

N'ar fi primit nicî odată să 'şi lege sufletul, pentru tot-d'a-una, c'o fiinţă pentru care n'ar simţi o mică licărire de caldă afecţiune.

Şi dureroasele exemple ce zilnic vedea la alţii, îl depărta tot mai mult de ideia însurătoarei.

— «Uite, zicea el: atîţi cunoscuţi de-aî meî s'aŭ însurat cu fete pe carî le-aŭ iubit, cu plăpînde şi naive fecioare, iar după treî luni, cu toţii aŭ urcat scările tribunalului spre a deslega pentru vecie, ceia ce legase cu atîta dragoste şi sfîntă pasiune» !..

E fericit acum, inima îi e liniştită şi veselă, iar gîndurile lui nu visează de cît în dumnezeeasca intimitate a celor maî marî autorî din vasta lui bibliotecă.

Ce s'ar face însă, cînd împrejurările i-ar hotărî şi lui asemenea deziluzii?...

Cum s'ar împăca cu sufletul, care în tot d'auna l'a reţinut de la pornirea asta logică, dar amară?..

Nu!.. Maî bine rămîne aşa cum e, maî bine renunţă cu desăvîrşire la deliciile căsnicieî, de cît să cunoască în urmă înspăimîntătoarele eî chinurî.

E prea sentimental şi prea slab sufleteşte ca să poată resista unor asemenea lovituri.

Si Radu Cosma, urmărit vecinic de aceste ideî, nu ceda ispitelor ce-î ţineaŭ calea pretutindeni!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Întîmplarea a făcut să-l pot cunoaște personal. In adevăr era întocmaĭ cum mi-l închipuisem. Cu statura potrivită, oacheș la față; cu părul lung și negru, cu ochii mari și adînci, în fundul cărora cătam zadarnic a înțelege misteriosul lui suflet. Radu deveni pentru mine un tip interesant și a cărui apropriere îmĭ făcea nespusă plăcere.

Intr'un interval destul de scurt, ajunsesem intimĭ. Luam parte la toate petrecerile luĭ, și cu cît îl apropiam maĭ mult, cu atît îl stimam și îl iubeam din inimă.

Mi se părea că omul ăsta e în adevăr o ființă superioară, un cunoscător profund al vieței pămîntene. Înțelegeam că la simpatia mea enormă pentru el, contribuiaŭ mult : talentul muzical ce poseda, manierele luĭ alese, cît și bunătatea-i fără margini, totuși calități ascunse de care nicĭ acum nu 'mĭ pot da seama, mă înlănțuiaŭ tot maĭ mult, tot maĭ cald de el.

Cînd nu-l vedeam o zi, sufeream ; iar cînd era nevoit să plece la țară, să-și vadă moșiile, atunci lipsa luĭ mă chinuia cumplit.

Dar ceia-ce mă încătușa și maĭ mult de el, era faptul că Radu Cosma prindea pentru mine, pe zi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce trecea, aceleaşi afecţiuni pe cari le aveam şi eŭ pentru el.

Mă simţeam veşnic cu sufletul cernit şi îndurerat din cauza înfrîngerilor vieţeĭ; iar el, pururea vesel, blînd şi une-orĭ copilăros.

Se stabilise între noĭ un spirit de prietenie antică şi ne simţeam prea fericiţi în atmosfera asta dulce şi parfumată cu miresmele uneĭ iubirĭ adînci.

Nu ascundea nimic de mine, iar avutul luĭ era şi al meŭ.

Intr'una din serile noastre de reverii, observ că Radu avea în ochĭ o curioasă şi stranie expresie. Părea stăpînit d'un gînd fatal şi după multă stăruinţă din parte'mĭ aflaĭ că omul ăsta suferă, că sufletul luĭ atît de bun şi nobil, lîncezeşte în adăstarea unuĭ vis-ideal, în cucerirea uneĭ himere trecătoare.

In inimă purta o rană.

— «E bine, îmĭ spunea el adesea, ca'n viaţă omul să fie însoţit de-o femee; însă, eŭ nu văd pe aceia ce m'ar înţelege, şi nu ştiŭ dacă vre-o dată mi-ar răsări în cale! Sunt gata să prind mîna ce mi s'ar întinde, însă, unde? cînd şi cine ar îndrăsni să se apropie» ?...

Şi Radu oftă adînc, suferitor şi descurajat.

El nu visa iubirea de cît pasionată, ucigătoare şi nebunatecă în intimitatea eĭ. Idealul luĭ, părea a fi o copilă cu păr blond şi bogat, cu ochiĭ marĭ şi albaştri, cu mers uşor şi plin de farmec, blîndă şi de-o veselie desfrînată.

Apoĭ, definea pe rînd toate cele l'alte calităţi pe cari ar fi dorit să le aibe icoana visurilor luĭ.

Eŭ îl ascultam pierdut şi uimit de cele auzite;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iar în mintea mea, fiinţa lui întreagă cucerea tot mai multă stimă, ridicîndu-se îndrăsneţ în cadrul admiraţiunei ce-i păstram.

Nu iubise pe nimeni pînă la treĭ-zecĭ de anĭ, şi nu cunoştea încă ce magică putere e amorul.

Tot ce ştia aflase din cărţi, din slabe exemple văzute la alţiĭ, însă în inima luĭ simţitoare nu fîlfîise încă adierile şagalniculuĭ Cupidon.

Şi clipele acestea de crize sufleteşti cotropeaŭ cam des pe Radu, urmînd altele de reculegere cînd nu-şi putea erta slăbiciunea luĭ copilărească.

Neîncrezător în tainele sfintelor emoţiĭ ale iubireĭ, îşi continua înainte viaţa luĭ de toate zilele, măsurată cu compasul. Din cînd în cînd, doar femeile, vinul şi muzica îl trezeaŭ din lîncezeala unuĭ traĭ obişnuit şi banal. Atunci uita cu totul preocupările luĭ, afacerile, grija moşiilor şi ordinea cheltuelilor, şi răpit cu desăvîrşire de curentul dulcilor plăcerĭ, părea că renunţă la problema luĭ, ce-l urmărise clipă cu clipă. A doua zi însă, scuturîndu-şi capul îngreuiat de gînduri şi de plictisul chefuluĭ, îşi relua din noŭ firul aceloraşi ideĭ, pornind maĭ hotărît pe urmele aceluiaşi ideal.

Voinţa luĭ de fer, energică şi neşovăitoare îmĭ plăcea mult: vedeam pe omul ce nu se abate din calea idealuluĭ, or cîte primejdiĭ i s'ar opune.

Seara, după ce ascultam de la fereastra mea, divina luĭ muzică, şi după ce o linişte sălbatecă se întindea pe de-asupra caseĭ, treceam drumul şi intrînd la el, îl găseam lungit pe-un fotcliŭ.

— Ce faci Radule?

— Visez!

— De ce nu maĭ cînţi? Adineaorea păreaĭ în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sufleţit. Notele tale îmi picurau pe suflet,—ca un balsam pe rană:—mai cîntă, te rog!

Şi Radu, zîmbind amabil, începu *Visul pescaruluĭ* din *D'aşĭ fi Rege*.

Iar cînd ajunse la partea aceia cu:

De e un vis mă prind că gîndul
Iţĭ este la vr'un făt-frumos,
Cu ochĭ de foc plinĭ de iubire.....

atunci sărmani meĭ ochi, ne maĭ putînd resista unor emoţiĭ atît de 'nalte începură a 'şĭ lăsa lacrămile, pe luciul obrajilor palizĭ şi îndureraţi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi tot ast-fel treceaŭ zilele, cari de cari mai pline de farmec şi emoţii rari. Radu, ajunsese pentru mine amicul ideal şi tot ce spunea el, părea rupt din inimă.

Cum însă nu-i cunoşteam trecutul ; într'una din serile superbului Apríl, l'am rugat să-mi desvălue ceva din copilăria lui, şi fără multă vorbă, Radu începu aşa :

— «Sunt născut la ţară, în comuna Răsurile. Tatăl meŭ, om cumpătat şi cunoscător al nevoilor vieţei, nu şi-a dat tocmai multă osteneală să-mi împodobească fiinţa c'o cultură oficială. După ce terminai cele şase clase de liceŭ, mă luă pe lîngă el, căci spunea tata : omul e mai bine să priceapă singur traiul de toate zilele, obstacolele şi greutăţile vieţei. In mijlocul celor ce luptă pentru existenţă, învaţă cineva cum să respecte valoarea munceï.

Şi condus de aceste ideï, tatăl meŭ îmï întrerupse studiile şi mă luă la ţară. După treï ani închise ochii, iar mama îl urmă după şease luni.

Rămas singur, orfan şi pustiŭ îmï reamintiï poveţile tateï şi căutaï să-ï urmez sfaturile înţeleptţeşti. După un an de la moartea lui începuï a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pricepe filosofia vorbelor sale, şi acum văd ce profund adevăr era în ele.

Sunt singurul moştenitor, nu am pe nimenĭ în lumea asta. După cum ştiĭ: am destulă avere, însă, lucrul ciudat, mă simt străin de mine însu'mi şi par'că'mi lipseşte ceva. Cauza n'o pot pricepe, deşi am căutat adesea-orĭ să'ĭ aflu sorgintea. La ţară ca şi în oraş, corpul şi fisicul meŭ găsesc destule mulţumirĭ, destule plăcerĭ ce 'mĭ fac traiul plăcut şi ferecit. Cu sufletul însă nu mă împac: mă văd într'un proces nesfîrşit cu el, şi nu ştiŭ ce vrea!...

In mijlocul sătenilor de pe cele două moşiĭ ale mele, mă cred mai bine şi par'că inima mea se simte la larg. Acolo văd cu prisosinţă cum se scurg sudorile pe feţe sarbede şi istovite; acolo am înţeles pentru întîia dată valoarea muncei, şi am învăţat să respect dreptul ţăranuluĭ. Imediat după moartea tatei, am căutat să-mĭ cultiv creerul şi spiritul, m citit mult, am învăţat singur cea-ce n'şi fi putut învăţa în Universităţi. Prinzînd un amor pătimaş pentru vioară, fără a sta pe gînduri,—ajutat de profesorĭ-maeştri,—am învăţat să cînt—destul de bine—după cum ştiĭ.

Imĭ daŭ perfect seama: sunt un om fericit!

Cu toate astea, un ghimpe îmĭ stă în suflet, şi mă dor adînc împunsăturile luĭ înveninate. Nu sunt pesimist şi toată melancolia ce mă înconjoară acum, nu mă sperie. Aşi vrea însă să fiu mulţumit pe deplin, aşi dori să nu sufer, să nu simt nicĭ un gol în jurul meŭ de om bogat.

Dar pe zi ce trece, văd că aurul nu are nicĭ o putere asupra sufletuluĭ şi strălucirea luĭ ade-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

menitoare, nu poate alcătui fericirea omului. Sunetu-i metalic, pentru mine e un sunet inert.

Aşi fi vrut şi aşi dori chiar să mă însor. Stiŭ însă că ar fi zadarnic : însurătoarea n'ar schimba într'un nimic viaţa mea de azi.

O ! cît aşi dori de mult să'mi pot lega traiul pentru tot d'auna c'o fiinţă iubită !

Seara, cînd staŭ de vorbă cu mine însu'mi, îmi place a crede că numai iubirea m'ar lecui de urîtul ce'mi copleşeşte inima. Dar, cît de departe e ea de mine !

In ce orizonturi largi şi-o fi aşezat tronul ? A ! de sigur, numai iubirea ar fi în stare să stingă spleenul din fiinţa mea întreagă.

Dar unde, unde este ea ?.....»

Şi lacrămi calde, stropi de rouă primăvăratecă îi umezi faţa.

Suferinţa lui adîncă şi covărşitoare, îmi rănea inima. Stam în faţa lui uimit, îi priveam ochii fascinaţi şi căutam adevărul în seninul orbitelor lor.

Setea de ideal, dorul de-a trăi visul lui atît de frumos şi nobil îl însufleţea pînă la exaltare.

Călăuzit veşnic de himera asta magică ce-i înflăcăra mintea, el vedea strălucind la orizont un punct de lumină : far de odihnă pentru sufletul lui chinuit, miraj pururea atrăgător către care se îndreaptă în clipe de restriştе, o inimă îndurerată

Şi cu cît lumina se pronunţa mai clar în depărtare, cu atît Radu Cosma se simţea menit pentru o viaţă nouă, ce l'ar face să renască.

După ce mai cîntă cîte-va elegii pline de-o melancolie dureroasă ca şi cea din inimă lui, ne despărţirăm.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In seara aceia n'am putut dormi. Mintea mea era necontenit la el, la omul ăsta atît de bizar, atît de bun ; la artistul acesta care ştia atît de bine să'mi sdrobească inima.

Reflectam într'una. Il zăream ca'n vis : învăluit într'o aureolă strălucitoare părea că se'nnalţa încet, în sus, tot mai sus, spre ceruri. Fiinţa lui atît de iubită, se transformă într'o vedenie uimitoare.

Un corp superb, diafan, îmbrăcat în alb ; imitînd perfect icoana Nazariteanului ; un fulg de ninsoare cotind printre munţi de zăpadă, se înalţa uşor pierzindu-se în noianul norilor ce pluteaŭ spre infinit.

Vedenia se stergea tot mai mult în spaţiul atmosferic : îşi luase drumul spre Marte. Ducea cu el visul lui frumos, ne'ncăpător într'o lume de noroi ; ducea cu el văpaia unei tinereţi alcybyadyce, lumina unui ocean de simţire.

Acolo, sus, spre împărăţia luminilor eterne, e locul lui. In mijlocul miresmelor de iasomie se simţea prinzînd aripi. E fluture. Mii de culori îi împodobesc aripele. Se vedea colindînd prin vaste grădini, printre şiruri nesfârşite de pomi roditori cu poame de aur şi din a căror frunze, cînd adierea unei boare dulci le făcea să se clatine, se auzeaŭ prin aer mii de sunete ne mai auzite, armonii ce da farmec şi splendoare împrejurimilor.

Florile, în milioane de culori, se zăreaŭ ridicîndu-se dintre nesfârşite şi uimitoare pajişti. Un riŭ cu apa mai clară ca lacrima, se strecura printr'un lanţ de grădini fără capăt.

Pretutindeni nu se vedea de cît flori şi aur, lumină şi culoare...

Şi-am adormit, visînd cu mintea la Radu.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A doua-zi mă simţeam obosit şi deprimat.

Soarele urca triumfător calea lui bătută de atîtea mii de veacuri.

Se apropia de ziua jumătate cînd scoţînd'umi capul pe fereastră, în curtea vecinului meŭ zări o linişte de mormînt Stolurile lăsate la geamuri da casei un aspect de pusteiire.

Porţile de la intrare, închise, păreaŭ zăvorite de cînd lumea. Nici o mişcare prin curte, totul părea adormit şi mort. Servitorii abia se mai zărea cîte unul plimbîndu-se prin aleia din faţă. Uimirea îmi cuprinse sufletul ; nu înţelegeam de loc misterul acesta ciudat.

După o oră mă coborîi în stradă şi de-acolo trecui drumul.

Un servitor mă întîmpină întristat :

— Domnul, nu este acasă ; a plecat azi dimineaţă, de mult !

— Unde !....

— Apoi, a zis că în străinătate ; i-am gătit geamantanele şi ne-a spus că nu ştie cînd s'o întoarce..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am înțeles totul : amicul meŭ plecase în căutarea idealului, în urmărirea visului ce'i omora liniștea și pacea inimei lui de om cu simțiri alese. Unde s'o fi dus ? Sub care cer își plimbă frumoșii lui ochi ? ochii aceia din cari scăpăraŭ săgeți de aprinse patimi!..

Sub care orizonturi își caută el acea himeră magică, acea vizuine amăgitoare și sfîntă ?

A plecat !...

Și nici un rînd ? nici un cuvînt măcar pentru mine ?..

A trecut un an, un an de neliniște cumplită, fără să pot afla ceva despre el. Părea că'l pierdusem pentru tot-d'auna. Nimeni nu era în stare să-mi spue ceva despre el, despre locul unde se ascundea atît de bine și de tainic. Scurgerea unui an mă silea să-l pierd din minte, puțin cîte puțin, și în curînd nu mai păstram de la el de cît amintirile. Adesea mi-l închipuiam fericit, că ajungerea idealului îl făcuse să uite totul, să nu-și mai reamintească de nimeni. Alte ori îmi închipuiam că vre-o nenorocire grozavă l'ar fi distrus pentru vecie. Atunci tristețea îmi sdrobea ființa, gîndindu-mă la el, la amicul meŭ atît de bun și rar.

Lipsa lui îndelungată mă făcea să sufer, să cred că Radu Cosma era dus din lumea celor vii. In ultimul timp citisem prin ziarele streine o sumă de accidente nenorocite : ba că unul se aruncase în Sena, ba că altul s'a sinucis în împrejurări misterioase, și o mulțime de nenorociri cari de cari mai originale, ce-mi produceaŭ gînduri lugubre și dureroase.

El dispăruse primăvara, în April, cînd farme-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cul codrului e desăvîrşit, cînd păjiştele încep a'şi lua culoarea lor superbă de un verde-închis; cînd florile îşi întind la soare petalele lor d'un colorit atrăgător.

Dispăruse, şi părea pierdut pentru tot d'auna !

April, sosise iarăş triumfător şi superb, cu bogăţia farmecului său, cu soare căldicel şi plăcut, cu miros de primăvară, cu violete ce pătrund în inimi înamorate, şi cu-n parfum plăcut de pămînt împrimăvărat.

Cîmpiile furaŭ ochii privitorului. Grîul de-o palmă, în coame revărsate pe răzoare îţi lăsa în inimă o plăcere nespusă şi o mîndrie de neam, văzînd cu mulţumire, cum ţara ta ascunde în sănu-i atîta bogăţie, atîta belşug c'ar putea aduce fericire tutulor locuitorilor ei.

In depărtări, pierdute sub cerul imens se zăreaŭ pe coline, brazdele argintate ce lasă în urmă plugul ţăranului. Mai pe deal, Cocostîrcul şi Barza îşi legănaŭ alene paşii domoli şi evlavioşi.

Pe prundul isvoarelor apa se bătea limpede ca lacrima.

După o zi pierdută pe cîmp, în codru, pe marginea rîurilor, m'am înapoiat spre seară în oraş, impresionat adînc, şi aducînd cu mine acea mulţumire sufletească, nespus de plăcută pe care ţi-o strecoară în inimă, pacea sfîntă a naturei, splendorile ei, calmul şi seninul liniştit al cerului de April.

Ajungînd acasă, pe biuroul meŭ, am găsit următoarele rînduri :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Amicul meu,

Iartă-mă că te-am lăsat aşteptînd un rînd de la mine. Am fost prea fericit, prea mult încălzit de sfînta flacără a iubirei, ca să mă mai pot gîndi la alţii. Peste cîte-va zile sosesc în ţară, aducînd cu mine, idealul visurilor mele. Nu-ţi spun mai mult. Sunt prea fericit, şi inima mea nu îngăduo mai mult să vorbesc de norocul meŭ de azĭ. Mă sufocă cu plăcerea şi cu farmecul luĭ negrăit, amorul meŭ de-acum. Aşteaptă şi veĭ vedea.

La revedere peste cîte-va zile.

RADU

Am rămas înmărmurit.

Amicul meŭ trăia ? nu i se întîmplase nimic răŭ, mai mult chiar, era fericit!

Atunci înţelesei limpede tot ce se petrecuse cu el; o aventură, probabil, îl cucerise cu totul, o întîmplare norocoasă îl putu face să creadă în fericire. Aşteptam cu nerăbdare scurgerea celor cîteva zile, să-l pot strînge la piept, să-l pot întreba în linişte, să-l am aproape, să mai aud ca 'n alte dăţi armonia muzicei luĭ, care îmĭ dase atîtea emoţii rari, care mă făcuse să gust sublimul, înaripîndu'mĭ simţirile.

Fericirea luĭ, mă făcea şi pe mine fericit.

Mă gîndeam acum la femeea care răuşise atît de bine să-l facă a renaşte, să-l încredinţeze atît de minunat că aci pe pămînt, e Fericirea ca şi Nenorocirea, că aci, în sfera oamenilor răĭ, tronează viaţa cu toate comerile eĭ sfinte, că omul îşĭ creiază singur fericire şi nenorocire. In fine, mă gîndeam la fiinţa aceia atît de superioară ce-l încredinţase atît de puternic despre bucuriile traiului omenesc, şi l'a putut ridica atît de sus, în cît toată melancolia luĭ covîrşitoare de altă dată, dis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păruse cu desăvîrşire. Mi-o închipuiam un suflet cu totul superior şi de-o bunătate rară ce duce pînă la fanatism. De pe unde o fi cucerit-o? de sub care cer o furase, aducînd'o,— ca un cuceritor trofeele,— în ţara lui, unde'i aşteaptă nerăbdătoare o inimă prietenească? Ce comori o fi ascunzînd în inima ei, necunoscuta aceia? Ce visuri o fi purtînd cu ea, de-a ştiut atît de bine să ridice pînă la ea pe un bolnav sufleteşte!.....

A! cu ce nerăbdare aşteptam eŭ scurgerea celor cîteva zile!

Mă uitam pe fereastră, la casa lui, şi vedeam atîta freamăt prin curte, în cît, înţelesei că amicului meŭ i se pregăteşte cuibul unde să-şi alinte amorul lui în floare, visurile ce-l chinuise o viaţă întreagă!

Mă bucura adînc norocul ce-i suridea, ţinîndu-l puternic în mrejele lui magice, dar par'că mă umilea, cu atîta fericire!

Ah! De ce nu sunt şi eŭ ca el, de ce soarta nu mi-a dat şi mie prilejul de-a putea crede în fericire.

Dar cine ştie! poate nu merit, nu, nu merit!

A doua zi după sosirea lor primii invitaţia lui Radu. M'am dus nerăbdător şi dornic de a'mi revedea amicul, m'am dus c'o dragoste neţărmurită pentru el şi spre a'mi linişti o curiozitate ce mă chinuia cumplit.

Era seara.

Intreaga lui locuinţă se afunda în lumină îmbelşugată, ca şi cînd urma să aibe loc o mare festivitate. Pustiul mohorît şi rece de altă dată dis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păruse luîndu-i locul farmecul dulce şi nespus de plăcut ce se degaja din tot cuprinsul frumoasei lui case.

Cum urcaĭ primele trepte din intrarea principală, Radu mă întîmpină în prag, aruncîndu-se c'o iubire frăţească în braţele mele.

Ochii i se umeziră de plăcerea revederei şi după trecerea primelor emoţii ale unor amintiri ce ne lega puternic, trecurăm în salonul cel mare.

Aci lumina orbea privirile.

Primele cuvinte aŭ fost schimbate în privinţa lungei lui dispariţii, şi alte o sumă de banalităţi ce de regulă se schimbă în asemenea împrejurări, apoi veni vorba de noua fază a vieţei lui.

Cînd începu, în treacăt, să-mi vorbească de prezent, frumoşii lui ochi luară expresia estatică a îndrăgostiţilor fanatizaţi de geniul amorului divin. Vedeam că nu mai era omul din trecut; totul se schimbase în el, părea primenit de ciudatele lui idei de altă-dată.

Il vedeam vesel, nespus de vesel; socotea că tot ce'l înconjoară contribue la imensa lui fericire. Era altul cu desăvîrşire şi mi se părea destul de curioasă transformarea asta atît de bruscă.

Zece minute trecură ca o clipă. Apoi dispăru lăsîndu-mă singur, pentru a reveni aducînd de mînă o femee de-o frumuseţe angelică.

De sub perdelele de dantelă, ce împodobeaŭ pervazurile unei uşi din anti-cameră, chipul ei dulce şi blînd, apăru vederei mele ca o minune înălţătoare şi sfîntă. Ochii, safire ce scînteiaŭ uimitor, încadrînd o faţă de crin, mai albă ca inocenţa vestalelor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Venea ca un vis.

In legănarea mersului ei demn şi plutitor, părea că natura pusese tot farmecul frumosului.

Blondul părului ei mult şi bogat, îi astupa aproape cu desăvârşire fruntea.

Sveltă ca o făclie de ceară, credeam că'mi pierd minţile simţindu-i apropierea. Se schimbară obişnuitele cuvinte de recomandare şi şezurăm cîteşi trei alături, formînd un cerc intim, agreabil, cotropiţi de dragostea prieteniei şi a plăcerei ce simţeam fie-care. Două ceasuri am rîs cu toţii, am povestit fie-care cîte-ceva, şi nu era cuvînt care să nu aibă farmecul lui.

Observînd'o mai de aproape, constatai că nu era o frumuseţe fizică în toată splendoarea acestui cuvînt, dar era mai mult: avea în faţă blîndeţea unui înger şi bunătatea unei inimi alese. Cu privirea ei blîndă şi candidă omora sufletul omenesc şi un veac de-ai fi simţit-o aproape, pururea ai fi avut alte senzaţiuni. Rîsul ei părea un grandios răsărit de soare şi cu drag ai fi primit să mori sub farmecul razelor lui.

O chema Maria-Luiza. Era alsaciană şi Radu o cucerise din Strassburg. Vorbea o franţuzească stricată, dar cu atîta drăgălăşie şi farmec, încît simţeai că-ţi moare inima sub negrita dulceaţă a vorbelor ei. Cînd discuţiile noastre eraŭ mai în toi, cînd obrajii ei luoară culoarea bujorului, Radu prinse vioara şi începu o romanţă a-lui.

Ea deveni de-o dată serioasă ; cîntecul o mişca, umezindu-i ochii.

In inima ei se petrecea o dramă.

Cine ştie ! dacă nu tocmai cîntecul acesta n'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făcuse să plece în lume cu el, să-şi părăsească o mamă nenorocită, un frate iubitor, o soră lăsată de-acum în mijlocul groaznicelor talazuri ale vieţei!

Şi pe cînd dumnezeescul avînt al melodiei ce eşeaŭ din strunele vioarei, îşi luaŭ sborul spre sferi ideale, necunoscute, ochii ei lăcrămaŭ perle fine, brodîndu'i faţa îmbujorată.

Cînd vioara tăcu, veselia îşi luă iarăşi farmecul ei negrăit. Radu o rugă să cînte şi ea, şi fără cea mai mică opunere, începu o arie plină de foc şi patimă.

Şi ast-fel petrecurăm o seară superbă, pe care n'am s'o uit nici odată.

Fericirea lor mă făcuse şi pe mine fericit.

In tîrziŭ m'am reîntors în odaia mea rece şi pustie, plină de îngheţul morţei, şi-am început a plînge pe ruina tinereţei mele netrăite, pe urma atîtor visuri ce mi-aŭ rănit inima, veştejind o juneţe pe care n'am simţit'o.

Am înţeles, că rostul meŭ pe lume n'a avut nici un sens, şi în cazul acesta, ce caut? — biet atom rătăcit într'un ocean de lumi înrăite. Vedeam lămurit zădărnicia existenţei mele şi mă simţeam zdrobit, pierdut în haosul unei lumi vitrege şi care te reneagă!

Intr'un tîrziŭ am închis ochii, dar de ce i-am mai redeschis? iarăşi, nu pricep!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Primăvara da spre sfîrșite.

Ultimul Mai anunța timpuri călduroase, zădufuri arzătoare ce fac pe toți bogații să fugă spre munți, în mijlocul pitorescului desăvîrșit.

Iunie sosi înflăcărat, tropical și nesuferit. In nopțile lui încropite de năbușală, plutea atmosfera greoae și caldă, apăsînd asupra pămîntului uscat. Bucureștii începură a se pustii; gara de Nord fierbea într'o frămîntare nesfîrșită. Afluență mare pe peron, iar vagoanele trenurilor se încărcaŭ cu pasageri ce plecaŭ să-și odihnească corpul și inima sub alt cer, mai dulce și mai îngăduitor.

Radu Cosma rămase tot în Capitală, iar prietenia noastră atît de gingaș începută, se întărea tot mai mult, ajutată acum, atît de afabil, de blindețea și farmecul Mariei-Luiza.

Ne vedeam zilnic, și cunoșteam tot adîncul iubirei lor ideale. Ce fericit mă simțeam, cînd aveam ocasie să admir fericirea lor! Pentru Radu, viața nu mai avea nicî o cută; trecea ca un vis frumos, ca un basm povestit de-o gură măeastră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Odată cu scurgerea lui Iunie, Radu îşi luă idolul şi plecă la ţară, la moşia lui Răsurile.

Remăsesem iarăşi singur, pustiu şi nemîngîiat. Induram cu resemnare tot chinul nesuferitelor călduri, cînd după dou săptămîni de la plecarea lui, într'una din zile, văzui oprindu-se, în poarta mea, o trăsură.

Era a prietenului, şi-o trimesese să mă ducă în mijlocul lor, în mult dorita lor intimitate. Mă simţii cel mai fericit muritor şi, fără multă vorbă, îmi luai geamantanul şi cîte-va cărţi plecînd spre comuna Răsurile ; iar după o cale de patru ceasuri îmi făcui apariţia pe linia satului. Fui întîmpinat, pe linie şi cîte-şi trei pornirăm spre frumosul castel al amicului meu.

Petrecerile din oraş, îşi urmară seria la ţară.

Acceleaşi distracţii nespus de plăcute îmi mulţumea inima şi aci. Maria-Luiza se acomodase admirabil cu viaţa de ţară şi stîngăcia ei ne umplea sufletele de farmec.

Cu cîtă naivitate nu-mi spunea impresiile ce-i făcuse satul ! Noi o ascultam şi nu ne mai săturam de povestirile ei timide şi dulci. Zilele treceaŭ ca clipele unei vieţi fericite.

Adese-ori, seara cînd mă închideam în camera ce mi se oferise, reflectam pînă în tîrziŭ asupra acestei femei-înger.

Nu ştiam încă nimic despre chipul cum s'aŭ întîlnit în Strassburg, şi ardeam de curiositate, de-a pătrunde taina asta neînţeleasă.

Într'una din zile, eŭ şi cu Radu, rătăceam printre nesfîrşitele lanuri, perduţi pe cărările şerpuitoare ale codrilor de prin prejur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Căutînd într'adins a'mi mulţumi o curiositate împovărătoare, îl rugai să'mi istorisească despre surghiunul lui prin streini ; iar cînd ajunse la Maria-Luiza, îmi povesti următoarele :

— «Colindasem toate colţurile Europei şi tocmai cînd mă hotărîsem a mă întoarce în ţară, descurajat şi pierdut, îmi sugeră în minte Alsacia ! Plecai într'acolo. Cînd intrai în capitala acestei nenorocite provincii, simţeam în mine o stranie şi neînţeleasă nostalgie. Mă aflam de vre-o lună şi mai bine în acest oraş, cînd într'una din zile, pe cînd străbăteam, a-lene, splendidul parc din centrul oraşului, văzui trecîndu-mi alături o tînără fată, ţinînd în mînă doui copii, frumoşi ca doui îngeri.

Era Maria-Luiza.

La vederea ei simţii că'mi trece prin corp un fior puternic, iar văzurile mi se slăbiră. Doamne, ce-o fi asta ! şi, involuntar căzui pe-o bancă ce sta în faţa unui puternic arbore.

Simţindu-mă turburat, plecai spre hotel.

Aci mă urcai în camera mea, gîndindu-mă într'una la necunoscuta aceia ce mă consternase atît de adînc. N'o cunoşteam, n'o văzusem încă bine, abia o zărisem şi cu toate astea simţeam că o iubesc. Ciudată coincidenţă pentru mine, cînd a doua zi, ducîndu-mă iară-şi prin parc, şi zărind'o din nou, necunoscuta părea că'mi înţelege gîndurile.

Inima'mi bătea cu putere, de par'că ar fi vrut să sară din coşul peptului. Urmară mai multe zile, în care o vedeam veşnic. Amorul, pentru această necunoscută, îmi clocotea în sînge.

Găsisem în fine ce căutam, dar mă isbeam de-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mare greutate, de stîngăcia şi timiditatea mea, care, orî de cîte orî mă hotăram să-i vorbesc, îmi îngheţa vorbele în gură. Avusei însă un moment de energie supremă : după o trecere de mai multe zile, îi vorbii.

La început nu voia să răspundă întrebărilor mele, iar dacă răspundea, mă fixa serios, privind în altă parte. Simţeam că înebunesc de durerile unei iubiri adînci ce'mi înflorea în inimă. Nu desarmai însă. Ducîndu-mă zilnic şi la aceiaşi oră prin parc, avusei norocul să pot şedea pe-o bancă alături de ea. Aci o asaltai cu întrebările şi n'o slăbii pînă n'o hotărîi să vorbească mai liber, mai blînd cu mine, care muream de dragul ei.

După o săptămână eram bine cunoscuţi, iar după o lună ne împrietenirăm.

De acum primul pas era făcut, şi nu mai era nevoe de cît de mărturisirile amorului meu ce atinsese punctul culminant.

Ea îmi povesti tot rostul vieţei ei; orfană pe lume, părinţii nu şi-i cunoscuse nici odată. Educaţia şi-o făcuse într'un orfelinat al statului, de unde eşi c'o diplomă de instructoare pentru copii. E în casa unui milionar francez, unde i se încredinţase educaţia celor doi îngeraşi. Era mulţumită în casa aceia, stimată şi iubită de femeia milionarului şi muma copiilor. Nu năzuia mai mult. Îi convenea de minune viaţa aceia şi era hotărîtă să şi-o urmeze ast-fel pînă la sfîrşit.

Cînd îi făcui mărturisirea mea, cînd îi spusei c'o iubesc, că intenţiunile mele sunt curate; mă privi neîncrezătoare. Par'că-i părea rău că'mi dase ocasie s'o pot cunoaşte. Stăruii în amorul meu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce devenise nebun, şi în cele din urmă, văzînd o stăruinţă disperată din parte-mi, cedă!

O, n'am să uit nici o dată, cum m'a rugat plîngind, să n'o arunc în mizerie: — «Mă simt bine acum, mi-a zis: nu sufăr, gîndurile mele sunt liniştite, iar inima curată ca lumina zilei. Aceşti ochi, această gură, n'au fost încă atinse pînă acum. Ia seama să nu mă asvîrli în prăpastie. Plecînd odată de-aci, din casa aceasta, nici-o dată nu m'aş mai putea reîntoarce».

I-am jurat credinţă, am plîns în faţa ei ca un smintit; ea suflet candit şi inimă mare, m'a crezut!

A doua zi, am plecat împreună spre ţara mea, şi am sosit în împrejurările pe care le cunoşti.

Aceasta e, sfîrşi Radu, povestea amorului meu, şi voi păzi cu sfinţenie condiţiunile ce'mi sunt impuse de ea!»..,

Cînd toamna se ivi cu nopţi răcoroase şi tainice, cînd ultimele agonii ale amurgului serilor de August îşi tremuraseră existenţa pe frunţile codrilor arămii, pe coamele dealurilor arse de văpaia soarelui de Iulie, mă gîndeam să părăsesc Răsurile.

Prietenii, se opuneau din inimă la hotărîrea mea, şi par'că în ciuda simpatiei ce le păstram, ţineau să mă umilească cu dragostea lor nebună, cu poiema unei vieţi ideale.

Am rămas în mijlocul lor încă două luni, iar cînd Octombre îşi da ultimul răsuflet, părăsii colţul acela de negăite fericiri, de plăceri ce nu se pot tălmăci prin graiul condeiului, si nici prin palide povestiri omeneşti. Am atîtea amintiri du-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ioase ce mi-aŭ alintat o vară întreagă sufletul şi inima mea.

Cînd am eşit din sat, pe cîmpul larg şi neted ca un suflet nobil, căderă primi fulgi de zăpadă. Crivăţul sufla încet, ascuţit şi şuerător, isbindu-mi urechea cu basmu luĭ vestitor de dureri adînci şi suferinţi amare.

Cît puteam prinde cu ochiĭ zarea, peste tot, nu vedeam de cît zăpada, cum cădea în linişte pe şesurĭ, înmormîntînd strat cu strat, urmele unor privelişti măreţe, ce cu treĭ lunĭ maĭ înnainte, împodobeaŭ Natura şi splendorile eĭ.

Zăpada cădea în linişte, nepăsătoare şi rece.

Imĭ ridicai privirile în sus, spre nemărginirea albastră, de unde venea, în joc fantastic, potopul fulgilor de zăpadă.

Fulgi candizi ca şi inocenţa îmĭ isbea faţa, ochi şi palida'mi frunte. In jocu lor neprihănit şi alb, ca ilusiile fecioareĭ, vedeam visurile mele spulberate, tot avîntul unor tinereţi nesimţite, moarte în plină splendoare, vestejite la primele atingerĭ ale uneĭ sorţi cumplite.

Şi mi-am lăsat capul sprijinit pe spatele trăsureĭ, ce fugea ameţitor pe cîmpiĭ întroenite, şi drum am dat fantasieĭ mele surescitată de nostalgia atîtor amintirĭ plăcute şi dragĭ.

Mă gîndeam la Radu, la Maria-Luiza, la romanu lor înzghebat pe temeiul celuĭ maĭ cast şi sfînt amor. Am văzut doĭ oameni, două suflete ce se topesc sub văpăile celor maĭ înalte şi nobile sentimente. Iĭ vedeam cum se ridic de-asupra tutulor, pe de-asupra comunilor, patimelor josnice şi interesate. Mîndria îmĭ copleşea inima şi mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

simţeam fericit că le sunt prieten, că taina lor e cunoscută în adînc de mine.

Însă, în minte-mi, să lămurea o problemă tristă, o întrebare neagră se punea în calea gîndurilor mele. Principiul că: «totul e trecător în lume», de astă-dată mă îngrozea, mi-erea teamă chiar să mă gîndesc la el. Şi totuşi, dacă e adevărat? dacă filosofia asta ciudată, v'a îndrăsni să se resfrîngă şi asupra bunilor mei prieteni?...

Tresării îngrozit; mă dureaŭ amar gîndirile astea înspăimîntătoare.

Ce s'ar face ea, Maria-Luiza? încotr'o şi-ar putea găsi refugiu visurilor înşelate, cum şi'ar mai putea vindeca rana sufletului ei?..

O, e cu neputinţă, aceasta!

Radu e prea cinstit sufleteşte; inima lui atît de bună şi caldă, nu poate săvîrşi o monstruozitate; şi apoi, o iubea prea mult, ca să mai poată trăi fără ea.

Dar dacă se va întîmpla? Şi acest «dacă» îmi astupa vederile, mă făcea să sufăr.

De-odată, trăsura se sgudui brusc: intram pe pavagiul Bucureştilor.

Reintram iarăşi în oraşul unde am plîns şi am suferit atît; unde destinul mizerabil mă primea din noŭ la sînul lui vitrig.

Icoana Marieï-Luizeï îmi apăru în minte îndoliată, cu ochii plînşi, cu faţa palidă şi resemnată.

Mai tîrziŭ, timpul a dat dreptate presimţirilor mele şi atunci am înţeles pe deplin tot sensul cuvintelor de mai sus, cu toată grozăvia lor brutală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi doi ani de-arîndul nu mai ştiam nimic despre prietenii mei.

Lipsisem din ţară vreme îndelungată; colindasem prin lume ars de farmecul străinătăţei.

Străbătusem oceane şi mări, cunoscui în fine, aproape tot globul pămîntesc. După o lipsă îndelungată, mă întorsei în ţară şi cea d'întîi grije a-mea, fu să-i revăd pe ei, pe Radu şi Maria.

In minte-mi năvăliră icoane din trecut.

Am luat drumul iarăşi spre Răsuri, străbătînd aceiaşi cale de-acum doi ani, pe unde par'că toate'mi vorbeaŭ de trecut, de clipe pline de însufleţiri şi palpitări ascunse. Mi-aduseĭ aminte de primii fulgi de zăpadă, căzuţi într'o toamnă tîrzie; de reflexiile mele ciudate de atunci, şi mă cufundai într'un noian adînc de gînduri.

Calea ce străbăteam era plăcută; primăvara îşi împodobea iarăşi splendorile; cerul era senin, calm şi blînd; de sub imensitatea lui părea că se coboară o linişte evlavică, dulce; un aer căldicel şi proaspăt străbătea atmosfera. Şi mergeam încet; trăsura abia 'şi mişca roţile, iar caii înspumaţi, abia se mai legănaŭ de oboseală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe coasta unuĭ deal, în fundul zăreĭ, se deslușea satul. Acolo sburaŭ gîndurile mele, spre el mă chema o taină ascunsă, o voce argintie, blîndă ; un glas duios, înăbușit de durere, mă chema melancolic și doritor, sugrumat de presimțirile dureroase ale amoruluĭ rănit în cele maĭ delicate sentimente.

Spre Răsurĭ mă'npingea inima nebună, mă ducea vîrtej un gînd amar : spaima unuĭ dezastru moral.

Ce-o fi acolo ? Ce-or fi făcînd amiciĭ meĭ ?

— «O, Maria-Luiza, Maria-Luiza !

Te-oĭ găsi iarăși veselă și zglobie, umplînd casa de farmec și lumină ? dînd viață plictisuluĭ și fericire luĭ Radu ?...

Vedea-voĭ iară-și ochiĭ tăĭ frumoși, albaștri și marĭ, scăldați în lacrămi de fericire ?...

Cine știe !...

Cu șase lunĭ maĭ tîrziŭ am regretat amar plecarea mea bruscă la Răsurĭ.

Acolo se petrecea drama cea maĭ sfîșietoare din lume ; epilogul unuĭ vis frumos murea pe ruina uneĭ fericiriĭ.

Doĭ anĭ de streinătate mi-aŭ fost de ajuns ca să încep a uita din farmecul trecutuluĭ ; nu maĭ păstram din el de cît amintirea cea maĭ suavă, punctu luminos al unuĭ vis magic,—ce maĭ căutam acum să răscolesc cenușea unor vremurĭ moarte, să maĭ adaog la rana sufletuluĭ meŭ încă o desilusie, încă o desnădejde covîrșitoare ?!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi m'am dus inainte, nenorocit şi pribeag, spre a distruge pentru tot-d'auna ultimele licăriri de simpatie ce mai păstram pentru viaţa omenească !..

Cînd am intrat pe sub bolţile copacilor înfloriţi, pe sub albele ramuri ale salcîmilor ninşi, — era seara. Zgomotul trăsurei produs pe pavagiul din'naintea castelului, făcu să'mi iasă în cale, pe cînd urcam scările intrărei principale, feciorul, care mă cunoştea, întîmpinîndu-mă cu-un «bine-aţi venit» familiar.

Cînd vrusei a îl întreba despre stăpînii lui, Radu şi Maria îmi răspunseră din interior.

Bucuria lor era fără samăn.

Nicî o-dată în viaţă nu m'am simţit mai bine, mai fericit ca în clipele acele. In jurul meŭ nu vedeam de cît dragoste prietenească, nu zăream de cît cea mai deplină bună voinţă, din partea amicilor mei.

Pînă aci nimic extraordinar, nimic bănuitor ce mi-ar fi putut da a înţelege că în traiul şi în afecţiunea dintre Radu şi Maria, s'ar fi făcut o schimbare imensă aşa după cum în curînd constatai cu durere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Seara o petrecurăm pînă 'n tîrziŭ din noapte, în cîntece, în discuţii vii şi aprinse asupra multor chestiuni de psihologie, mai ales. Maria cîntase mult, vocea ei, vedeam bine, nu mai avea acel timbru clar, vesel şi plin de-o zburdălnicie copilăreascâ. Tot ce cîntase părea că se rupe cu inimă cu tot din adîncul sufletului ei blînd. Romanţe melancolice, elegii întristătoare, ce'mi zdrobeaŭ inima, consumîndu-mi simţirea, eraŭ melodiile ei de atunci! O, nici o-dată, dar nici o-dată n'am să uit torturile acelei seri penibilă pentru mine. Radu se afundase în adîncul unei canapeli, şi părea că nu dă nici o atenţie acelor plîngeri dulci, ce porneaŭ dintr'un suflet adînc suferitor. El nu se mai simţea mişcat pînă la lacrimi ca 'n alte dăţi, nu se mai scula să'şi mîngîie iubita, s'o mai alinte ca'n vremurile primei nebunii ale tinereţei, nu-i mai mîngîia părul, sărutînd'o ori de cîte ori îşi termina cîntecul. Acum sta nepăsător, rece şi vedeam bine că asculta mai mult pentru-că eram eŭ,—era chestie de manieră mai mult, de cît plăcerea de-a o asculta. Mi se părea că înnebunesc de necaz din cauza acestei drame ce se petrecea în adîncul inimilor unor oameni ce se căutaseră cu atîta patimă unul pe altul.

In acele clipe de nespusă neplăcere pentru mine reflectam nefavorabil asupra caracterelor bărbaţilor. Nu înţelegeam brutalitatea asta grozavă a lui Radu Cosma. Era neexplicabilă schimbarea aceea bruscă ce se făcuse în fiinţa lui întreagă. Şi cum observam cu multă luare aminte toate mişcările lor, printre gene părea că zăresc pe Radu ca un punct negru de care aşi avea oroare. Nu mai erea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

omul ideal, înamorat de un vis, urmărind în disperare farmecul unei iubiri ideale ; zadarnic se cercaŭ amîndoi spre aşi ascunde fie-care ceia-ce pentru mine era izbitor şi prea semnificativ. Maria, din cînd în cînd, chiar în clipe de nespusă expansiune, scăpa cîte un oftat dureros, profund şi pornit din adîncul unei inimi în care trona o durere imensă.

Ce curioasă e şi inima omenească !

O viaţă întreagă alergi, sărman nenorocit, prin glozii unei vieţi deşarte; lupţi cu chimere neînţelese, cauţi să pătrunzi ceia ce nu'ţi e dat, iar cînd crezi c'ai atins pentru cîte-va clipe o parte din ceia-ce visa inimata, atunci înţelegi adevărul, pricepi grozava prăpastie ce există între tine şi lumea visată, te înspăimînţi, simţi cum plictisul îţi roade ca un vierme neadormit, or ce visare mai senină şi plîngînd pe ruina atîtor năzuinţi ce altă dată ţi-aŭ copleşit sufletul, cauţi un refugiŭ de odihnă, un refugiŭ în care să nu mai simţi ceia ce altă dată îţi părea sfînt, nălţător şi chemare înaltă.

In adevăr, Radu se plictisise ; Maria devenise pentru el o fiinţă neglijabilă, un suflet ce nu'i mai poate procura senzaţii puternice de cari avea atîta nevoe, un temperament ca al lui. I se părea chiar o povară apăsătoarea prietenia şi afecţiunea ei.

Totuşi se simţea laşi, nu îndrăsnea să'i spună in faţă starea lui sufletească, să-i arate neted şi lămurit că nu mai pot merge înainte. Ea simţea bine ceia-ce o aştepta, răbda însă cu resemnare totul, prelungea zi cu zi o agonie grozavă ce distrugea cu vădită răutate, două inimi tinere,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

două inimi iubitoare, alese şi cu iluzii frumoase despre viaţă. Şi ea iubea încă pe Radu, iar transformarea lui cumplită, o făcea să sufere amar ; îi răpea zilele una cîte una gîndul că s'ar despărţi de el. Acest gînd i se înfigea în creer, o înebunea procurîndu-i desordine sufleteşti ce nu se pot spune.

In tîrziu ne-am despărţit; 'i-am lăsat pe amîndoi veseli, Radu rîdea, spunea cîte ceva de haz, dar zîmbetul lui era făţarnic, răutăcios. Ea, respundea afabil, ascunzîndu-şi viile emoţii ce-i turbura inima, acea inimă ce-i era rezervată o soartă de chin şi de oroare.

A doua zi m'am sculat de dimineaţă. Procctasem cu Radu o partidă de cavalcadă şi doream să plec mai curînd, să rătăcesc printre dealuri şi pe sub bolţile codrilor. Radu mă aştepta, şi împreună încălecarăm, plecînd spre superbele ţarini după moşia lui. Mergeam alături: eŭ tăcut şi nespus de gînditor reflectam asupra celor ce observasem la ei. La un moment dat, Radu care înţelese cele ce se petreceaŭ în minte'mi, mă întrerupse brusc, spunîndu-mi:

—«Ştiŭ la ce gîndeşti, însă nu trebue să mă condamni. Tu nu ştii ce port în suflet, tu nu înţelegi că am în inimă un mormînt adînc, un mormînt fără fund ce mă încătuşează, mă sugrumă.»

M'am uitat lung la el, dîndu'i a înţelege că mă surprind vorbele lui, dar el fără a lua în seamă prefăcătoria mea, urmă:

— «Da! Tu nu ştii, sărman amic, că eŭ mă torturez pe mine însu'mi prelungind situaţia de acum, faţă de Maria. E chiar un sacrificiŭ enorm

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceia ce fac, dar simt că nu mai pot, mă sufocă cu desăvîrșire apropierea și contactul cu ea!

Ascultă-mă, și apoi crede ce vei voi.

— «Sunt trei ani aproape de cînd o cunosc, de cînd am luat-o ca tovarășe vieței mele nenorocite. Sunt trei ani de cînd, nebun și setos de viață, de frumos și de farmec, colindam lumea spre-a găsi mireasa sufletului meu. Imprejurările le cunoști: am găsit-o, am iubit-o nebun, fanatic, pătimaș. Ea mi-a dat tot ceia-ce poate da o ființă femeească, ideal de frumoasă, de bună, de gingașe, unui bărbat înamorat și el de problema unui vis purtător în lume de fericire eternă, de senzații pururi noi și puternice. Frumusețea și bunătatea ei îngerească, apoi calități cu totul superioare, eraŭ pentru mine cea mai puternică dovadă că totul va fi asemenea gîndurilor mele. Și în cursul acestor trei ani am trăit cea mai frumoasă și ideală poemă ce-ar fi existat cînd-va. Clipe de negrăită fericire 'mi-aŭ fermecat ființa, m'aŭ făcut să cred că plutesc prin alte sferi, că tot ce mă înconjoară sunt lucruri într'adins create de natură pentru a mă mulțumi pe mine. Maria era punctul luminos, talismanul magic și dătător de farmec, de unde pornea această înaltă mulțumire sufletească ce'mi mîngîia așa de blînd egoismul meŭ personal. Ea era hrana sufletului meŭ, lumina ochilor mei; ea era viața inimei mele, farmecul mediului în care mă învîrteam; ea era totul, dar absolut totul pentru mine. Nu puteam trăi o clipă fără s'o simt alături, fără să-i sorb răsuflarea ei parfumată și caldă ce'mi pătrundea în corp ca o rază de lumină în fundul unui ocean de întuneric. Acești trei ani

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aŭ trecut ca un fîlfîit de aripă, ca adierea zefirului de Maiŭ. O! Tu nu ştii că acum mi se frînge inima de durere, că mă arde adînc amarul eternului regret că nu mai pot simţi aceleaşi senzaţii dulci ce 'mi-aŭ stăpînit fiinţa în decursul acestor trei ani.

Acum sunt văduvit de asemenea înalte simţiri; în sufletul meŭ e un cîmp sterp şi ars de soare, e o mirişte dogorită cu desăvîrşire de cumplitele văpăi ale svăpăiatului şi nebunului meŭ amor. Mi se pare că am dat tot ce am avut, am dat cu dărnicie şi entuziasm tot ce era sfînt şi nobil în naturu mea întreagă şi n'a rămas de cît o buturugă uscată, inutilă şi plină de noduri. Aşi dori să fie alt-fel, aşi dori să fiŭ iarăşi stăpînit de aceleaşi patimi ca în trecut, dar văd că-i imposibil! Maria nu mai are pentru mine farmecul de altă-dată. Ochii ei nu-mi mai vorbesc despre poema visurilor mele, nu mai spun despre povestea unu Paj înamorat de-o Regină. Găsesc că mişcările ei, că gustul, vorba şi totul ce altă dată mi-o înfăţişa ca pe-o fiinţă superioară, acum par' comune tutulor femeilor, că tot ce spune sunt banalităţi învechite şi răsuflate cu desăvîrsire. Adese-ori îmi pare chiar ridiculă.... Stiŭ.... sunt crud poate, dar înţelege: nu pot fi alt-fel, tot ce spun e pornit din inimă, din adîncul unui suflet plictisit, urmărit de simfoniile chimerilor amăgitoare.

Înţeleg răspunderea morală ce-o am faţă de ea. Sunt un conrupător chiar, însă ce vrei să fac, cînd dezastrul meŭ sufletesc e atît de mare, atît de imens în cît nu mai simt nici o senzaţie, nu mai pot deosebi răul de bine şi nici o definiţie nu pot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

da acestor complicaţiuni ale spiritului meŭ, pervertit poate. Uitîndu-mă la ea care înţelege pe deplin ce se petrece în inima mea, mă coprinde o milă adîncă pentru bunătatea şi calităţile eĭ de femee superioară. Cu cît suferă maĭ mult, cu atît durerea mea se face maĭ mare. Pentru ea e o tortură grozavă schimbarea mea neaşteptată, iar pentru mine e un supliciu enorm faptul că pururea o am înainte. Inchipueşte-ţi tu ce desiluzie am încercat în clipa aceia cînd ochiĭ meĭ se făcură marĭ, înţelegînd că şi ea—Maria-Luiza—e ca toate femeile !...

Acum pricep cît de departe sunt de idealul ce urmărisem c'o stăruinţă de nebun ! Şi-apoĭ, aceşti treĭ aniĭ morţi, aŭ adus schimbărĭ enorme în fiinţa eĭ întreagă. Intimitatea dintre noĭ, adeseorĭ mi-a arătat-o ridicolă ; în jurul ochilor eĭ s'aŭ ivit ceareăne ce mă nemulţumesc ; pielea a început a i se sbîrci ; pe la colţurile gureĭ se încreţeşte carnea în mod neplăcut—şi pe zi ce trece defectele îĭ ies nenumărate făcîndu-mă să mă îngrozesc, să regret trecutul chiar, acel trecut ce pururea ar fi trebuit să rămînă sfînt şi neuitat pentru mine.

Am îndurat însă totul c'o resemnare de condamnat, de-acum nu maĭ pot ! Sunt hotărît să-i spun pe faţă totul, să-i arăt în mod cinstit că între mine şi ea s'a săpat o prăpastie ucigătoare, că viaţa noastră atît de gingaş începută, nu maĭ poate continua. Par'că văd disperarea eĭ, plînsul şi durerea ce-ĭ va cauza hotărîrea mea, însă nu pot face alt-fel. Aşĭ fi un laşĭ, un mizerabil chiar de n'aşĭ face-o !... Ca să maĭ prelungesc o ago-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nie, înseamnă să fiŭ un om de nimic, unul din acele făpturĭ de oamenĭ ce formează armata laşilor. Şi eŭ nu fac parte din specia acestora. Ĭi voĭ da totul, tot ce'mĭ va pretinde, voĭ împărţi tot avutul meŭ pe din-două cu ea, i'l voĭ da întreg chiar, numaĭ să primească a ne despărţi pentru totd'a-una!

Ştiŭ, voĭ rămîne iarăşĭ pustiŭ şi singur, nemîngîiat şi lipsit de or-ce afecţiune caldă; voĭ rămîne din noŭ să lîncezesc, să'mĭ pierd tinereţea în sbuciumărĭ deunătoare sănătăţeĭ,—primesc însă totul în schimbul singurătăţiĭ pe carĭ o prefer acum, fie chiar de m'ar duce să dorm pentru tot-d'auna în evlavica linişte a cimitirului!...»

Şi aci, Radu Cosma, îşĭ încetă confidenţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Temperamentul lui de artist, de om cu simţiri înalte, c'o organizaţie a sistemului nervos cu totul superioară, căuta—împins de natura conducătoare,—noui senzaţiuni; imaginaţia lui prea desvoltată urmărea febril emoţii vii, şi Maria nu i le mai putea da. Plictisul îl copleşea cu desăvîrşire, îi omora fiinţa, iar vinovatul dacă putea fi cine-va: era însăşi natură creatoare. Natura-mamă ce conduce c'o mînă nevăzută destinele oamenilor, cu patimile lor nevinovate.

La ce l'aşi mai fi condamnat şi eŭ, cînd nu vedeam care ar fi motivul ce m'ar îndreptăţi?...

Cînd amicul meŭ îşi isprăvi tinguirile ceasul arăta ora meseĭ.

Ne-am întors caiĭ spre casă, unde ajunserăm după cinci-spre-zece-minute. Intraĭ tăcut în sala de mîncare, căutînd un mijloc de a scăpa să nu iaŭ parte la cumplita sentinţă ce-avea să audă în curînd Maria, şi pretextînd o indisposiţie subită, plecaĭ imediat după terminarea dejunului. Eram consternat şi mă durea enorm soarta nenorociteĭ Mariĭ. Ea părea zdrobită moraliceşte; mă petrecu pînă la eşirea din coprinsul castelului, iar cînd ne îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

preunarăm mîinele pentru despărţire, ochii ei lăcrămaŭ des; peptul i se umfla sdrobit de suspine ne'ntrerupte. Ii simţii mîna tremurînd nervos în mîinile mele, mînuţa ei pe care nici odată nu era s'o mai întîlnesc!

Clipele despărţirei mele de ea fură cumplite; îmi smulseră două lacrimi, prinos a unei prietenii curate ce va intra acum pentru veşnicie în mormîntul uitărei. Ea observă, înţelegînd totul şi isbucnind într'un plîns sfîşietor, se întoarse repede, pierzîndu-se printre straturile trandafirilor înfloriţi, carî o priveaŭ şi ei cu milă.

M'am urcat în trăsură şi pornind spre oraş, reflectam în linişte la cele ce urmau să se petreacă în casa proprietarului din Răsuri.

Am simţit atunci o enormă deziluzie pentru viaţa aceasta meschină şi rea.

— O, sărmană şi nenorocită victimă!..

După o săptămînă aflaî toată desfăşurarea drameî.

In adevăr, Radu înarmat c'o imensă forţă sufletească, o chemă în biuroul lui şi aproape plingînd îi arătă cumplita hotărîre.

Maria, rămase de piatră; ochii i se turburară adînc, faţa i se desfigură şi căzîndu-i în genuchi îl implora s'o cruţe de-o asemenea nenorocire. El însă rămase neclintit, rece şi ne'ndurător. I-a spus neted că nu mai pot continua împreună o viaţă banală şi plictisitoare, adăogînd că'şi împarte tot avutul cu ea.

Maria, a mai stăruit; el a respins totul în chip hotărîtor şi nenorocita victimă a amorului în floare, fu silită să plece iarăşi în lumea largă, sub un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

orizont întunecat şi nesigur. De astă-dată însă nu'şĭ putea defini nici un punct unde ş'ar fi putut găsi un refugiŭ, unde ş'ar fi putut consola inima eĭ îndoliată pentru vecie, visurile eĭ înşelate, şi prima eĭ iubire moartă la întîiele adierĭ ale uneĭ sorţi nefaste. A plîns mult, s'a rugat implorînd milă pentru nenorocirea eĭ, i-a adus aminte de toate promisiunile luĭ, de tot trecutul ce i-a fermecat, de prima lor întîlnire, însă el a rămas pînă la sfîrşit un om cu inimă de piatră. Ea, a refuzat totul, n'a luat nimic din avutul luĭ, de cît o singură suvenire : inelul dat de Radu la prima lor întîlnire.

Şi-a plecat singură, nenorocită ; a luat trenul la prima staţie şi s'a dus în lume, gonită în chip neprasnic de loviturile unuĭ amor nenorocit.

In urma eĭ n'a rămas de cît parfumul uneĭ inimĭ alese, farmecul unuĭ suflet de elită şi umbra unuĭ vis de nemărginită fericire. . . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi iată-l pe Radu Cosma iarăşi singur, continuînd ca şi înainte viaţa lui de om cumpătat. Insă, ceva straniu se petrecea în adîncul inimei lui. După plecarea Marieï nu l'am mai văzut nicï o dată vesel, nu mai era omul îngîmfat de situaţia lui materială şi mulţumit de norocul ce veşnic îi alinta fiinţa. De la plecarea Marieï, 'mi-era şi teamă par'că să-l întîlnesc şi rar îi vizitam casa. Cînd dam cu ochiï de pereţiï odăilor unde altă dată petrecusem zile neuitate, cînd zăream obiectele de artă de prin colţurï, nimicurile de pe etajere, pe unde aŭ umblat mîinile eï, o nostalgie îndurerată mă copleşea, şi zile de-arîndul mă stăpînea o melancolie ne'nţeleasă. Rar cînd maï cutezam să trec drumul la amicul meŭ, o făceam maï mult de curiozitate, şi pentru respectul unor amintirï sfinte. Intram în casa luï ca într'un cimitir unde zac moaşte sfinte şi unde ar fi îngropate cele maï scumpe fiinţe, cele maï dragï iluzi; ce ne-aŭ stăpînit vre-o dată inima. Pustiul ce-mi resărea pretutindenï în cale, mă înăbuşea cu totul. Tablourile de artă, ce adese-orï aŭ fost subiecte de conversaţie pentru noï, priveaŭ şi ele triste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din seninătatea lor evlavică, şi par'că înţelegeaŭ şi ele imensa durere ce aŭ încercat în perderea Mariei. Uite : clavirul, cu octavele lui de fildeşi, peste carî alunecaŭ ca un fîlfîit de aripî, mîinile ei, acum e plin de praf, notele staŭ răvăşite, nicî o ordine pe nicăerî, totul e dezordonat şi trist. Zdrobit de puterea unor emoţii vii şi dureroase, simţeam că mi se desprinde ceva de lîngă inimă, şi că în adîncul eului meŭ se face un gol prăpăstios, atunci eşeam cu sufletul frînt de povara amintirilor scumpe, şi întrînd în singurătate odăei mele, plîngeam în linişte, ascuns de oamenî, durata unuî vis de fericire, trăit în eternitatea uneî clipe trecătoare. Şi mi-o rechemam în minte, aşa cum o cunoscusem eŭ: frumoasă ca flacăra zorilor, albă ca spuma şi dulce ca un zîmbet de copil. Şi cum stam răsturnat pe faldurile uneî canapele, o revedeam streină în mijlocul unuî furnicar de lumî vitrige pentru ea, colindînd oraş după oraş, gonită cu înverşunare de oroarea uneî iubirî înşelate, ce'î întuneca ochiî, frumoşii eî ochî din ale căror lumini se degaja altă dată cea mai suavă şi sfîntă castitate. Unde-o fi ? îmî ziceam adesea; pe unde şi-o fi rătăcind paşiî pribeaga şi nenorocita pasăre ?

Aceste reflecsii îmî reveneaŭ adesea în minte, făcîndu-mă să sufăr în chip adînc şi dureros.

O, cît aşi fi dorit de mult să-î vin în ajutor, de ar fi fost cu putinţă !

Dar restriştea, nemiloasa şi fatala restrişte, însoţitoarea inimilor nenorocite, o acoperea îngrijitor cu mantia ei neagră şi aducătoare de chin !..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trecuse trei luni de la plecarea ei și nu-i mai știam de urmă.

A, cît de rar și de scump era sufletul acelei femei !..

Nimic nu poate fi mai dulce și mai sfînt în lume ca o femee aleasă.

Comori nepreţuite zac în inima ei, și fericiri fără capăt, îţi strecoară în suflet o femee de valoare Marieí-Luiza !.

Dar unde ?.. Unde este ea ?..

A plecat cu primele stoluri ale rîndunicilor, cu întîiul șir de cocoare, luînd cu ea și ultimele contururi din umbra unuí vis magic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A ce curioasă e și inima omenească!

De ce, cînd nebuni și ameţiţi de patimi dulci, înnaripaţi de magica chemare a iubirilor nălţătoare, nu ne oprim acolo, unde punctul culminant al năzuinţilor noastre e să atingem ceia ce am dorit c'o clipă mai înainte?... De ce, cînd ajungem ultima treaptă a tot ce era pentru noi ideal și farmec, nu ne dăm seama că nu mai putem merge înnainte! De ce, nu ne oprim atunci cînd trebue? de ce, suntem orbi și nu vedem că mergînd mereŭ înainte ne vom prăbuși în prăpastie?

Lăcomia și patima oarbă ne fură minţile, ne întunecă cugetarea!...

De ce, nu vrem să înţelege că *idealul* e înfinit în spaţiŭ, și că nici odată el nu poate fi atins.

Cu cît urcăm mai mult, cu atît se depărtează de noi, și cu cît se depărtează cu atît ne simţim mai neputincioși, mai nefericiţi în vălmășala unei lupte desperate, în vîrtejul ameţitor al unor asalturi fără sens, fără rost—zadarnice!...

Progenituri a unor timpuri austere, naturi bolnave, nevropate și lipsite de noţiunea: *liniștei sufleteşti*, ne lăsăm tîriţi de ispititoarele porniri ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se nasc în noi odată cu primile raze de lumină, ce ne mîngîie palidele frunți! Patima ne'nfrînată, e A-Tot-Stăpînitoare pe sufletele noastre! De ce, nici odată nu suntem în stare să spunem, dar s'o spunem sinceri și din inimă: *suntem fericiți!*

Pustiul și descurajarea neagră ne coprind în mrejele lor fatale și nu suntem în stare a ne opune! De ce, *răul* ne frînge cu puterea lui nefastă; iar *binele* e ocolit și stă de-o parte privindu-ne cu milă...

Odată cu primele amăgiri în viață se naște în noi și desilusia, cu toată puternicia ei otrăvitoare!..

A, deșertăciune neertată, chimeră pururea plină de chinuri; tu, umbră îngrozitoare ce furi mințile și lași zăbranicu-ți negru să ne acopere cugetarea, să ne orbească privirile!...

Unde ne duci? spre cari țărmuri necunoscute ne'ndreți? și unde ne'mpingi, nebuno, cu cîntecul tău de Sirenă ucigătoare?...

. . . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu fie-ce zi trecută, Radu Cosma se întrista şi mai mult. El, omul vesel, cîntăreţul pasionat al romanţelor sentimentale, de mult nu-l mai auzeam mîngîind coardele vioarei. Cînd întîmplarea făcea sa-l întîlnesc, atunci, îl vedeam cuprins de-o desnădejde barbară. Părea îmbătrînit şi suferea nespus de mult, ca şi în prima perioadă a visurilor din trecut.

Tîrziŭ am aflat că-i părea rău de plecarea Marieĭ, de perderea unei femeĭ ce-l alintase atît de dulce. Regreta în chip amar ce făcuse, şi acum o dorea din noŭ.

Era prea tîrziu însă, fericirea zburase din cuibul ei de aur, în care o închisese şi din care tot el o gonise cu-o brutalitate sălbatică.

Începuse a'şi da seama de toată valoarea acelei femeĭ, şi zadarnic acum o dorea iarăşi, nebun şi strivit de căinţă. Ochiĭ luĭ s'au redeschis marĭ şi luminoşi, înţelegînd adevărul, într'o vreme tomnatică, cînd crivăţul întîmplărilor triste smulsese cu furie crinul alb şi candid, svîrlindu-l pradă valurilor îndîrjite.

Era prea tîrzie re'nvierea luĭ! şi nu'ĭ mai rămînea ca consolare de cît resemnarea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In sufletu-i, o năprasnică sahară se întindea cotropitoare, procurîndu-i dureri fără țel și ce nu se pot spune.

A, de cîte ori nu l'am auzit blestemîndu-și clipa cînd a putut cugeta la despărțirea lor. Avea crize de nervi ce mă îngrijeau, iar cînd spasmurile boalei delirau mai cu putere, auzeam cum de pe buzele lui supte și arse de boală se desprindea numele ei: Mario! Mario!

A căzut de dorul celei duse mai multe luni, și cînd se întremă mai binișor, a plecat iarăși în lume, nenorocit din nou, gonit de remușcări cumplite; a plecat iarăși fără țintă, călăuzit numai de setea de-a regăsi ceia-ce perduse.

Maria, îi lăsase un gol în inimă, un piron înroșit i se înfipsese în creer.

Și s'a dus în lume s'o caute, s'a dus pasăre călătoare peste oceanele infuriate de furtuni!

Doi ani iarăși nu mai aflasem nimic despre el.

Spre sfîrșitul unei toamne l'am revăzut, însă de astă dată îmbătrînit cu desăvîrșire. Părul îi era alb, fața galbenă, buzele vinete, iar în vîrful obrajilor, Moartea, îl mînjise cu țărîna mormîntului.

Din nou colindase lumea, acum însă, se întoarse fără Maria, n'o putuse găsi niceri cu toată stăruința lui desperată. Întrebase pretutindeni, cercetase cu de-amănuntul toate țările, toate orașele, globul întreg, însă nimeni n'a fost în stare să-i dea măcar o mică lămurire, nimeni nu-i putu arăta o pată, cît de mică, din umbra pe unde pribegise Maria lui!

Părea c'o înghițise mormîntul.

Cine știe, sărmana copilă, în disperarea ei ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bună, de nu se aruncase în sălbatecul vîrtej al valurilor înfuriate?.... Cine ştie, de n'o fi adormind în chiar umbra vre-unui cimitir din ţara lui?

Şi Radu, după doi ani de neodihnă, de frămîntări zadarnice, se re'ntoarse în ţară.

Il vedeam distrus de boală şi de suferinţă. Era perdut pentru veşnicie şi nici o putere omenească nu-l mai putea scăpa. Ftizia, ce contractase din cauza atîtor lupte sufleteşti, îl dobora zi cu zi, clipă cu clipă.

M'am dus să'l văd: boala îl trîntise pentru totd'auna la pat.

Cu sfîrşirea ultimelor zile de Noembre, se sfîrşiră şi ultimele lui scînteĭ de viaţă.

L'am condus pînă la cel din urmă refugiŭ al existenţei noastre şi l'am plîns ca pe un frate, ca pe propriul meŭ suflet.

SFÎRŞIT

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pagini uitate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De'mi întorc gîndurile înapoi, spre vremurile a puse in noianul trecutului, mă cutremur, iar chinuitoarele amintiri îmi dau și azi senzația durerii. O, cît mă dor de mult aducerile aminte! Par'că mă văd: copil zglobiŭ și visător, adolescent al celor 22 de ani, cînd totul pare vis feeric și cînd inima, sărmana inimă, se zbate în agonia celor mai grozave agitațiuni, ce ni le procură iubirea, pururea tirana și ucigătoarea Iubire! Uite-o, îmi ese in cale. E tînără, frumoasă, cu inima plină de dor și sentimente nobile. Are un singur ideal: Amorul! Și ast-fel ne-am cunoscut, ne-am iubit mult, ne-am făcut confidențe, ne-am regăsit doi copii pribegi, setoși de-aprinse și sfinte emoții. Părea că sufletele noastre se cunoșteaŭ de mult, că generații întregi aŭ răscolit într'una pînă cînd, forma și viața materiei, aŭ renăscut în noi. Și iată-ne făpturi fericite, nepăsătoare de fire și de oameni. Și pe cînd anii colindaŭ nebuni și desmățați, noi, luați în vîrtejurile amețitoare ale unei iubiri păgîne, priveam nepăsători la toată comedia asta, de pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scena omenirei. Şi ne-am iubit mult, şi nevrozaţi de flacăra acestui sentiment nobil şi înalt, ce se numeşte Iubirea, am lăsat toată libertatea pornirilor noastre sufleteşti, fără stavilă în inimi, am lăsat în toată voia lui deplină pe dulcele şi sălbatecul Amor să-şi continue menirea, atît de sfîntîncepută de noi.

A... dar cum pe lume totul e trecător, odată cu anii ce zburaŭ, cu un filfîit de aripă, a zburat şi amorul, iar cu el fericirea noastră întreagă. *Ea* a plecat în lume, doritoare de noi sensaţiuni şi emoţii măgice, iar eŭ am rămas s'o plîng descurajat şi rănit în inimă. Şi am plîns'o mult, mult căutînd'o şi chemînd'o în visurile mele de copil înamorat. Şi anii iarăşi aŭ trecut nepăsători, şi tirani, luînd cu ei visurile copilului şi năzuinţele lui sfinte.

Iar cînd totul părea perdut cu desăvîrşire, cînd rănile întîiului amor eraŭ încă ne-închise, iată-mă iară-şi chinuit de ademenirile unei chimere. Nemîngîeat şi trist cum eram, îndoliat şi cu ochii stinşi de lacrămi, simţeam nevoea unei apropieri vrăjite, simţeam setea unei atmosferi calde pe care numai sufletul unei femei ne-o poate procura.

A!... de n'ar fi femeile ce s'ar face omenirea? ce s'ar face sufletul pribeag şi nenorocit, poetul singuratec şi orfan pe lume?

Şi din noŭ încercai iubirea.

De astă-dată o port şi azi în suflet, şi 'mi pare c'o voi purta în veci. Ea are ochi de cicoare, cu faţă de crini albi, cu părul ca ondulările spicelor de grîŭ ce dă în copt. In mers are legănarea Heruvimilor, iar în voce, melodia unei simfonii de Bethowen. Toată e o plămădire din cîntecile lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ossian, o notă din armonia desăvîrşită a unei nopţi de Mai. O iubesc mai mult ca pe mine, cînd o văd uit totul, mi se pare că trăesc un vis frumos, un vis divin şi magic. Cînd o ţin aproape de sufletul meŭ, atunci, adorm de fericire, iar prin corp îmi trec curenţii unor emoţiuni puternice, şi o căldură sfîntă şi dulce coprinde întreaga mea fiinţă.

A... de-ar rămîne totul aşa, un veac întreg, un nesfîrşit! Aşi vrea ca în clipele noastre de fericire, cînd stăm unul lîngă altul, ochi în ochi şi gură în gură, să adormim cei din urmă som, rămînînd împietriţi, ca două statui de marmoră iar în cavoul unde ne-or depune, generaţiile viitoare să intre resemnate, evlavioase şi cu capetele plecate, respectînd în noi: eterna şi sfînta iubire!..

Şi, pe cînd mintea mea înflăcărată de-o imaginaţie aprinsă, mă plimbă prin lumea unor visuri atît de ideale, par'că aud ţipîndu-mi în urechi, corbul lui Pöe: ***Nicĭ odată, nicĭ odată!...***

*
* *

Nopţile liniştite de Septembre, cu farmecul lor fără seamăn, cu taina pierdută pe sub bolţi de ramuri stingherite de foi, mi-aŭ strecurat în tot-d'auna în suflet melancolia vagă a frunzelor pălite, ce cad puzderie în jos.

Ce de mai viaţă adormită în ţărînă!

Par-că îţi simţi inima frîngîndu-se în două la auzul faşnetului uscat, de'sub piciorul tăŭ crud, brutal!

O lume întreagă se stinge cu ele, o lume de vieţi cotropite de nemiloasa menire a sorţi!

Septembrie e întîiul vestitor al zilelor mohorîte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și reci, al clipelor dureroase, frînte din coprinsul unei nopți de iarnă. Septembre, înmormîntează podoabele firei, amuțește cîntecul păsărilor, stinge frumusețea codrilor și ucide pentru tot d'auna neasemuita splendoare a soarelui de vară. Septembre pune în razele lui priviri de ofticos și presimțiri de întîmplări amare.

Dar, cît calm, cîtă liniște în nopțile lui splendide și mărețe! Nici odată nu te simți mai mic și mai umilit în fața imensității ca sub zguduitoarele impresii ale unei nopți de Septembre. Cerul i-a culoarea plumbului; aerul e rece, apele vin cu zgomot asurzitor, crîngurile sunt pustii, de peste tot pornește același acord de stingere: moartea își întinde împărăția ei cotropitoare; incremenesc visările dulci și pier subcețoasa atmosferă de-afară.

Cîte iluzii nu mor odată cu sosirea nopților de Septembre! Atîtea vieți adorm în haosul acesta măreț și sfînt, atîtea inimi se 'nchid atinse de adierile unei toamne timpurii! In toată Natura e un vaet: eternul cîntec al stingerei universale! Și cu toate acestea, văpaia stelelor e mai puternică, licăririle lor solitare par mai evlavioase, mai mîndre, privind din înălțimea lor amețitoare.

Sus, pusderie de licăriri tainice, palpitări de vieți în plină armonie; jos, întuneric,—pustiu și moarte!.

*
* *

Azi mă cuprinde urîtul, ca și nici odată: mă simt îndurerat, pierdut și strein.

De la *ea* n'am primit nici o veste. Lipsa *ei* mă face să sufer, să'mi pară totul în negru; un giulgiu năprasnic mi-astupă vederile. O iubesc atît de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mult, atît de sfînt, încît fără *ea*, fără iubirea *ei*, dumnezeiască n'aşi putea trăi o clipă. Aşi vrea să fie veşnic aproape de mine, să-i simt răsuflarea gurei, bătăile inimei, să-i aud vocea care pentru mine e o muzică divină, mîngîindu-mi ochii, să adorm sub farmecul privirilor *ei*, să cred că lumea e formată din doi, din două suflete. Nici o nenorocire nu-i mai mare pentru mine, ca lipsa *ei*. Unde o fi? Ce-o fi făcînd? S'o fi gîndind la mine?.... Şi dorul mă mistue, şi inima 'mi geme cumplit sub impilările amorului meŭ în floare. Dacă m'ar uita mi-aşi pierde minţile, dacă n'ar veni o zi s'o văd, aşi muri de dorul *ei*.

Cîţi naivi, inconştienţi orbi, nu pîngăresc sentimentul amorului! cîţi «nechemaţi» nu blestemă şi cîţi nu urăsc pînă la răsbunare această înălţare sufletească ce urcă pînă în sferile divine, pînă la Dumnezeŭ! Dacă ar şti ei cît sunt de ignoranţi şi nedrepţi, şi-ar zdrobi ţestele pline de întuneric.

Progenituri ale unei societăţi de saltimbagi, ei nu se pot ridica mai sus de mediocritate, mai sus de sfera lor banală şi comună. Nu or şi cine se poate bucura de farmecul amorului curat. Lumea e a tutulor, dar nu a tutulor e fericirea. A iubi înseamnă a fi fericit, a pluti pe deasupra tutulor, a te simţi rege, a nu visa de cît flori şi cîntec, a nu te hrani de cît cu nectar şi ambrozie.

Bruta, nu are ce căuta în sanctuarul neprihănit al amorului ceresc.

Azi, corul îngerilor coboară pînă la mine. Am văzut'o. E aceiaşi ca în tot-d'auna : bună ca o mamă iubitoare şi blîndă ca un miel. A venit să'mi strîngă mîna şi sub apăsarea gurei *ei* de foc mi-a redat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fericirea. Nici un glas nu-i mai dulce pe lume ca cel al iubitei. Gurița *ei*, mai dulce ca fagurele, îmi ține zilele și mă îndeamnă la fapte nobile. Mi-am înfășurat capul cu părul ei bogat, și-am simțit fiorii dragostei mele pătimașe. A, de n'ar pleca!

Suntem amîndoi la geam, între glastre și flori, și privim afară. Ea stă pe genuchii mei, iar cu dreapta mi-a încolăcit gîtul. Din cînd în cînd mă norocește cu cîte o sărutare, iar cînd îndrăsnesc să fiu lacom, atunci, o! atunci mă lovește cu mînușița ei peste gură, atît de drăgălași, atît de dulce, încît, plîng de plăcere.

Acum se joacă cu părul meu, îl resfiră, dă șuvițele la oparte și înnumără firele. Ah! ce șireată e: se apleacă ușor, eu o sărut pe ochi, pe gură; ea se smulge din brațele mele prefăcîndu-se că pleacă, eu mă întunec și par'că mă pierd cu totul.

Ah, Doamne! Doamne! de ar rămîne un veac lîngă mine, un nesfîrșit!

. . . . . .

Bibliot.ca Centrală de Stat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

L 12

ANTIC[illegible]AT Nr.4
Lei 15